

De Watersnood

Graafsche Courant

GRAVE, 21 Jan. 1920

Onze stad heeft in den loop der eeuwen nog al eens blootgestaan aan waterrampen, ofschoon omtrent den aanvang der twaalfde eeuw de bedijking reeds tot stand kwam en nabij Linden en Beers 2 open dijkvakken werden gelaten om den al te grooten aandrang van het wassende water te breken.

Op Dinsdag 12 Januari 1552 des namiddags in den avond — aldus zegt de Graafsche geschiedschrijver — omtrent 10 ure voor middernacht, heeft het met een Noordwesterstorm vreeselijk geonweerd, gepaard met hagelslag en dergelijke zodat groote troepen wilde ganzen en eenden lagen dood geslagen in de Mars. Twee dagen nadien is de Maas zoodanig gestegen als bij menschen heugenis ooit was geweest, zoodat het bussegat aan den doelentoren bijna onder stond.

In de maand Juni van 1555 liep de rivier onverwacht zoo hoog, dat men verplicht werd, tot behoud van graan en vee, een dijk te maken voor de brug bij de Stoof, op dringend aanzoek van de geërfden in de Mars en hooge Wyth.

In den nacht van 17 op 18 Januari 1643 doorstond de stad opnieuw een geduchte waterramp. In den zoogenaamden Lantarendijk, recht voor de Brugpoort, ontstond een doorbraak tot in de buitenwerken, waardoor een opening werd geslagen van wel 28 roeden lang en 24 voet diep. Daarbij vielen nog in den Maasdijk, tusschen de stad en het huis van den waldgraaf uit Gassel, (*'Villa Nova', Escharen*), niet minder dan 5 doorbraken. Ja, over alle dijken in den omtrek der stad liep het water, zoodat alle dorpen tot 's Bosch werden overstroomd. Vele burgers uit onze stad voeren met schuiten naar Velp, Escharen en Reek, waar menschen van alles beroofd op de daken waren gevlucht en om hulp riepen, terwijl vele runderen verdronken, terwijl ook menschenlevens verloren gingen. De stad droeg de helft in de dichtingskosten van de Lantarendijk.

In den winter van 1725 was de Maas tot eene buitengewone hoogte gestegen: 22 dagen lang was de rivier „om”. (d.w.z. boven het oude peil van 10,05 M, + A. P.)

In het jaar 1741 trad „de groene rivier” andermaal tot een schrikbarende hoogte buiten hare oevers, met een geweldigen watervloed tengevolge, vergezeld van doorbraken, o.a. te Velp, waaruit waarschijnlijk de vele kolken en kuilen zijn ontstaan, die hier en daar nog bestaan.

De winter van 1814 was uitermate streng geworden. Reeds 11 Januari zat het ijs in de Maas en toen het 14 Februari ging kruien was de toestand zoo erg tengevolge van de snel wassenden stroom dat de rivier steeg tot de zeldzame hoogte van 19 voet 10 duim, Rijnlandsche maat. Heel het watervlak op den Elftweg was bevroren.

Met het begin van 1820 overkwam onze stad andermaal een waterramp. De buitengewone stand der rivier, meerendeels door een ijssdam veroorzaakt, deed een verschrikkelijke overstroming ontstaan. Op menige plaats braken de dijken door, en op andere punten liep het water er over heen, waardoor de bewoners van Velp, Escharen en Gassel in den grootsten nood verkeerden. De hoogste stand der rivier, te dier gelegenheid is geweest 6 ellen, 626 strepen of 21 voet 1 duim Rijnlandsche maat. Deze waterstand deed ook de stad in grooten nood verkeerden. Het bezwijken van den gemetselden beer in de binnengracht der vesting, palende aan de rivier, veroorzaakte een overstroming in de meeste straten. Op eenige plaatsen was het water ter hoogte van ruim 3 voet in de huizen gedrongen, en verspreidde alom een groote ongerustheid. Na verloop van een paar dagen was men gelukkig van het water bevrijd.

Als een bijzonderheid verdient vermeld, dat bij die gelegenheid aan de trappen van 't stadhuis onderscheidene vischjes zijn gevangen, waarvan nog lange jaren als een zeldzaamheid ten stadhuize werd bewaard op een flesch met sterk water.

In later jaren deelden onze stad met omgeving meerdere malen in waterrampen, we herinneren slechts aan 1861 b.v. en aan den watersnood van 1879-1880.

„Het water zwol, het water kwam. En beukte buldrend dijk en dam," zong dr. Dorbeck in de „Katholieke Illustratie" van die dagen. En velen onzer ligt de verschrikkelijke toestand van die rampdagen nog versch in 't geheugen.

Op 16 Januari 1914 zien we nog opgeteekend een stand van 10,89, en 20 Maart d.a.v. zelfs 10.93 M. + N. A. P.

Nadien teekent de peilschaal slechts 27 Dec. j.l. een hoogen stand, nl. 10,89. Wat thans (jan. 1920) gebeurt, en dreigt te gebeuren ... de Hemel hoede ons! Slechts een vurige bede om; hulp in nood, om beperking van de waterramp, om afwending van het dreigende gevaar, vergezelle het reuzenwerk der honderden noeste arbeiders langs de bedreigde dijken opdat de redding ons spoedig geworden.

Hieronder laten wij volgen een beknopt overzicht van den toestand in deze omgeving, sinds Zaterdag. Gelukkig dat er thans overal val is, zodat het gevaar, althans zonder bijzondere omstandigheden, geweken is.

Velp is er wel het slechtst aan toe geweest. De z.g. zomerdijk heeft het op en enkele plaatsen niet kunnen houden en daardoor is het dorpje geheel onder water gezet. Vanuit Grave werd hulp verleend om het vee in hooger gelegen dorpen in veiligheid te brengen. Onder leiding en voorbeeld van den E.A. heer Burgemeester is er hard gewerkt en is het te danken, dat nog niet meer onheil is aangericht.

Zondagmorgen bezweek de Hondsdijk in Escharen, waardoor de bewoners in die omgeving moesten vluchten en bergen wat ze nog bergen konden. Ook de ringdijk om Escharen, Gassel zag er niet best uit en gevreesd werd voor doorbraak op verschillende punten, doch ook hier werd flink gewerkt, in Escharen onder leiding van den E.A. heer Burgemeester en te Gassel onder aanvoering van den heer Poels. Vele huizen langs dien dijk waren reeds ontruimd of waren de bewoners bezig alles gereed te maken om op het eerste sein te kunnen vluchten. Gelukkig is het echter niet nodig geweest. In Grave had men reeds Zaterdagavond een dam gelegd langs de Maaskade, waar het water dreigde de stad in te komen, terwijl nabij de Pegelbrug kistingen waren aangebracht. In verschillende huizen is het water binnengedrongen, zoodat de bewoners boven moesten gaan huizen. Ook in het Gasthuis zijn enkele zalen overstroomd.

Zondagmiddag werd hier een vergadering gehouden ten stadhuize, waarin verschillende commissies werden samengesteld om maatregelen te nemen, bewoners met hun vee uit Escharen, Gassel enz., te kunnen herbergen. Een en ander was goed geregeld en onze stad zou den stroom van vluchtelingen met liefde ontvangen hebben.

Tegen den avond kwam er tijding dat de dijk in Mars en Wyth op 't punt stond bezwijken. Al de werklieden uit Grave werden opgeroepen naar de bedreigde plaats en van alle kanten zag men onze werkers zich spoeden met hun schoppen naar het zwakke punt. Hier was het de heer R. Walter Zn., waarn. dijkgraaf, die door zijn flink en doortastend optreden zeer groot onheil voorkomen heeft. Ook onze E.A. heer Burgemeester, die reeds 2 dagen en 2 nachten te Velp onvermoeid was werkzaam geweest, was hier weer aanwezig om hulp te bieden.

Een bijzonder woord van hulde dient hier gebracht aan den heer Walter, die zich met ingenieur Schaank tot aan de schouders te water had begeven, om met zeilen het gat in den dijk te stoppen, waarbij ook de werkman A. van den Heuvel de behulpzame hand bood. Van technische zijde werd ons verzekerd, dat de ramp, die hier zou hebben plaats gehad, wanneer men den dijk niet had kunnen behouden, niet te overzien zou zijn geweest.

Maandagmorgen arriveerde de hoofd-ingenieur van den Rijkswaterstaat, de heer Slingerman om de situatie in oogenschouw te nemen, terwijl materialen werden aangevoerd om den dijk te verzwaren. Door een Ingenieur wordt dag en nacht nog wacht gehouden op bedoelden dijk, die zonder bijzondere voorvallen, als behouden kan geacht worden.

Zaterdagmorgen te ongeveer 8 uur bracht een vrachtboot die uit de richting Cuijk hier aankwam het bericht, dat dien nacht een groote ramp had plaats gehad. Onmiddellijk hebben wij getracht Cuijk per telefoon te bereiken om nadere berichten te krijgen, doch er was geen aansluiting te krijgen. Later op den dag ontvingen we per telegraaf wel een enkel bericht, doch van den omvang der ramp wisten we nog heel weinig. Ook in de „Poort van Cleve" alhier, waar de buitengewone riviercorrespondentie is ingericht, en waar dag en nacht een ingenieur aanwezig is, was een telegram aangekomen met bevel onmiddellijk het beschikbare materiaal, vooral booten naar Cuijk te zenden. Te 1 uur ongeveer vertrokken van hier een motorboot, en enkele roeibooten, om hulp te gaan brengen aan de geteisterde streken; de alhier gestationeerde water- staatsbooten waren reeds eerder vertrokken. De Maasdijk, welke is doorgebroken, is de Valuwsche dijk, de linker leidijk van den ouden bovenmond van de Beersche Maas. Die oude bovenmond is indertijd opgeheven door het leggen van de spoorlijn Nijmegen—Venlo. Nu gaat al het water, dat de Maas overlaat, door den benedenmond van de Beersche Maas. Vandaar dat de drang op den leidijk ontzettend sterk is bij dezen hoogen waterstand. Spoedig bezweek deze dijk voor den drang van het water en ontstond er een doorbraak van ongeveer 150 M. lengte en 3 M. diepte.

Het water drong met onstuimige kracht door de opening al het zand van den dijk en de rails meevoerende en kilometers van het land overstromend. Inmiddels waren de bewoners in al de in Noord-Brabant gelegen dorpen, behorende tot de gemeente Cuijk, door het water totaal verrast.

Onder degenen, die spoedig met booten ter plaatse waren om te redden wat nog te redden was, behoorden ook een 13-tal flinke Graafsche mannen, die met veel inspanning heel wat menschen vanaf daken en uit huizen gehaald hebben, die anders omgekomen zouden zijn. We hoorden dezen morgen eenige hunner daarover vertellen; de ellende was zoo vreeselijk, zeiden zij, dat ze nooit meer zoo iets hoopten mee te maken. Onder de door hen geredden behoorden een 94-jarige man, zieken en enkele kraamvrouwen. Het angst- en hulpgeschrei moet verschrikkelijk geweest zijn.

Maandagmorgen te ongeveer 11 uur heeft H. M. de Koningin een bezoek gebracht aan de geteisterde streek. Vanaf St. Agatha ging de Koningin op een boerenkar, waarop een leunstoel was geplaatst naar Cuijk en stelde zich daar van de toestand op de hoogte. Ook bracht H. M. een bezoek aan de verschillende gebouwen, waar vluchtelingen waren ondergebracht, met welke H. M. zich minzaam onderhield.

Hedenmorgen werd verteld, dat te Mill de Achterdijk zou bezweken zijn. Wij konden echter geen bevestiging van dit bericht krijgen, daar de telefoon verstoord is.

Een bange nacht was voor Reek de nacht van Zondag op Maandag. In den avond telefoneerde men uit Grave, dat onder Gassel de Maasdijk zeer zwak

was en de menschen gereed moesten zijn voor de vlucht uit hunne woningen. Den geheelen nacht is men dan ook bezig geweest het vee enz. in veiligheid te brengen. Een woord van oprechte hulde aan onzen veldwachter De Haas en aan veerman Wessels aan den Maasdijk. Immers nog 22 personen waren in de Helstraat in hunne door water ingesloten woningen. Ondanks de diepe duisternis, die heerschte, 't was circa 10 uur in den avond, ondanks den geweldigen storm en ondanks zij geheel op de hoogte waren van den gevaarlijken toestand, waarin de Maasdijk verkeerde, trokken zij moedig met een roeiboot op weg en smaakten de voldoening alle 22 personen behouden op het droge te brengen. Nogmaals een eeresalut voor die beide dapperen, want, ware de dijk bezweken, dan waren zij een wisse prooi geworden der woeste golven. Een oud vrouwtje was zoozeer onder den indruk, dat zij na behouden aankomst in het gasthuis bezweek. Gelukkig is de dijk weer hersteld.